A CONTRASTIVE ANALYSIS IN TRANSLATING MEDICAL TEXTS

Simona Nicoleta STAICU
"Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: Our research focuses on specialized medical translation and its related practical issues, namely, equivalents and discrepancies in translating English medical texts into Romanian language, comparing, thus, the source language texts (ST) with their target text equivalents (TT). The paper illustrates the translation shifts in the case of specialized medical translation by presenting the results of a contrastive analysis that consisted in the comparison of texts belonging to a parallel corpus which consists of English medical texts and their Romanian translations.

Keywords: contrastive analysis, translation equivalents, discrepancies, specialized language, medical text.

1. Introducere

Traducătorul unui text specializat, în cazul nostru a unui text din terminologia medicală, este pus în faţa unei probleme complexe şi deloc uşoare de a analiza, prin decelare semantică, elementele a două tipuri de texte ce aparţin unor limbi diferite, confruntându-le şi stabilind gradul de echivalenţă dintre aceste elemente. Atât în textul sursă (TS), cât şi în textul ţintă (TŢ), unităţile lingvistice sunt organizate în enunţuri structurate potrivit normelor specifice fiecărei limbi, fapt ce nu poate să nu aibă impact şi asupra structurii semantice a enunţurilor, determinând uneori deosebiri şi în planul conţinutului.

Perspectiva de abordare lingvistică şi pragmatică a traducerii ni se pare a fi mai potrivită şi din punctul de vedere al definirii traducerii textelor de specialitate, căci, pe de o parte, se are în vedere exactitatea transpunerii *invariantei de conţinut* din original, chiar şi cu unele modificări compensatorii, iar pe de altă parte, se iau în consideraţie nu numai mijloacele lingvistice corespondente sau echivalente propriu-zise, ci şi situaţiile concrete la care se referă textul original, care, în esenţă nu diferă de la o limbă la alta, dar presupun modalităţi diferite de descriere a faptelor din textul-sursă, chiar dacă se menţine fidelitatea celor două texte în planul conţinutului.

Cercetările din ultima vreme [Gouadec 2002, 2007; Dimitriu 2002; Lungu-Badea 2005; Fischbach 1986; Munday 2008] situează *teoria traducerii*, ca disciplină de sine stătătoare, în cadrul lingvisticii aplicate, singura în măsură să pătrundă esenţa complexului proces de traducere, care în egală măsură presupune atât *analiza* textului – sursă în vederea desprinderii invariantei de conţinut, cât şi *sinteza* şi incorporarea acestei invariante în limba textului de receptare.

Conceptele de bază regăsite în orice traducere, iar în cazul nostru, într-o traducere de specialitate medicală, sunt *echivalenţa* şi *fidelitatea*, fără de care textul sursă nu ar putea fi redat cu maximă exactitate, în urma traducerii, în textul ţintă.

În traducerile medicale nu se admit „*contrasensul, sensul fals sau nonsensul, care sunt greşeli grave de interpretare a semnificaţiei*" [Lungu-Badea 2005: 166], evitarea acestora constituind fapte cerute de exigenţa transcodării exacte a informaţiilor medicale, impuse de domeniu. Prin traducere trebuie să se ajungă la deziderатul „egalizării" receptării mesajului din textul original (TS) şi din textul tradus (TŢ), cu alte cuvinte, receptorul textului tradus trebuie să ajungă la un grad fidel de asimilare, înţelegere a informaţiei ca şi receptorul textului original, doar în aceste condiţii putându-se vorbi de o traducere corespunzătoare.

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

2. Analiza contrastivă a corpusului de texte medicale

În cadrul analizei contrastive întreprinse de noi în lucrarea de faţă şi aplicată pe un corpus de texte medicale selectat din tratatul de medicină internă, HARRISON's *Principles of Internal Medicine* [1] nu s-au identificat fraze foarte ample, ci dimpotrivă, enunţurile nu depăşesc două, maxim trei propoziţii, iar de cele mai multe ori se urmăreşte traducerea cât mai fidelă din TS (text sursă) în TŢ (text ţintă).

Confruntând textul original şi traducerea lui în română[2], am constatat predominanţa concordanţelor de ordin structural-sintactic la nivelul enunţurilor, frazelor, datorate, în marea lor majoritatea, aplicării procedeelor de traducere directă.

2.1. Concordanţele dintre structurile sintactice confruntate sunt consecinţe ale traducerii **mot-à-mot**, fără modificări ale structurii enunţurilor şi fără schimbări semnificative ale topicii.

Analiza contrastivă a evidenţiat numeroase **asemănări** în ceea ce priveşte sintaxa textelor medicale englezeşti şi a traducerilor lor în limba română. După cum se poate observa în exemplele analizate în acest subcapitol, identitatea structurală a enunţurilor din TS şi TŢ este reperată nu numai la nivelul unităţilor sintactice constitutive în sine, ci şi la nivel joncţional, când elementele de legătură dintre propoziţii sunt identice din punct de vedere funcţional.

2.1.1. Astfel, structuri sintactice care conţin **raporturi de coordonare** cu conjuncţii coordonatoare (**but**, **and**) din limba engleză, au corespondente structural identice în limba română (**dar**, **iar**, **şi**):

Ex. 1: „Subconjunctival hemorrhage is usually spontaneous/[1] **but** can result from blunt trauma, eye rubbing, or vigorous coughing/[2]" [TS, p. 184].

„Hemoragia subconjunctivală este de obicei spontană,/[1] **dar** poate surveni în urma traumatismelor închise, frecării ochiului, sau unei tuse puternice/[2]" [TŢ, p. 180].

Ex. 2: „Episcleritis resembles conjunctivitis, **but** is a more localized process **and** discharge is absent" [TS, p. 185].

„Episclerita se aseamănă cu conjunctivita, **dar** este un proces mult mai localizat, **iar** secreţia este absentă" [TŢ, p. 182].

Cele două exemple de traduceri (Ex. 1, 2) se raportează întocmai la canoanele traducerii ad-litteram, corespondenţele evidenţiindu-se la toate nivelele sintactice, topica şi punctuaţia fiind identice în ambele limbi de referinţă.

2.1.2. În analiza întreprinsă am selectat fraze în care **raporturile identice de subordonare** din cadrul propoziţiilor componente s-au păstrat în ambele limbi:

Ex. 3: „**If** pupils respond briskly to light/[1], there is no need to check the near response/[2], **because** isolated loss of constriction (miosis) to accomodation does not occur/[3]" [TS, p. 181].

„**Dacă** pupilele reacţionează prompt la lumină/[1], nu mai e nevoie de verificarea răspunsului pentru aproape/[2], **deoarece** pierderea izolată a contracţiei (miozei) pentru acomodare nu se produce/[3]" [TŢ, p. 177].

---

[1] Textele din engleză au fost preluate din: D. Longo, A. Fauci, D. Kasper, S. Hauser, L. Jameson, J. Loscalzo, HARRISON's *Principles of Internal Medicine*, 17th Edition, Vol. I, TO (text original); iar traducerile acestora au fost extrase din: A. Fauci, E. Braunwald, K. Isselbacher, J. Wilson, J. Maertin, D. Kasper, S. Hauser, D. Longo, HARRISON *Principiile Medicinei Interne*, 14 th edition, Ediţia a-IIa în limba română, Vol. I, TT (text tradus).

[2] Am selectat din materialul vast cuprins în tratatul de referinţă subcapitolele: *Pain* (*Durerea*), *Disorders of the Eye* (*Afecţiuni ale ochilor*).

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

Atât textul original, cât şi cel tradus, conţin o propoziţie principală PP_2 şi două subordonate, o condiţională $CŢ_1$ (introdusă prin *if*, respectiv *dacă*) şi o cauzală CZ_3 (introdusă prin *because*, tradusă prin *deoarece* în română).

Următoarele enunţuri s-au construit dintr-o propoziţie subordonată condiţională $CŢ_1$ (introdusă prin *if*, respectiv *dacă*) şi o propoziţie principală PP_2, raporturile de subordonare fiind aceleaşi în ambele limbi:

Ex. 4: „**If** the retina or optic nerve is only partially injured/[1], the direct pupillary response will be weaker than the consensual pupillary response evoked by shining a light into the other eye/[2]" [TS, p. 182].

„**Dacă** retina sau nervul optic sunt numai parţial lezaţi/[1], răspunsul pupilar direct va fi mai slab decât răspunsul pupilar consensual evocat prin stimularea celuilalt ochi cu o lumină strălucitoare/[2]" [TŢ, p. 177].â

2.2. Neconcordanţe de ordin sintactic

De multe ori, însă, este nevoie ca în transpunerile dintr-o limbă în alta să se recurgă la **transformări** nu numai de ordin morfologic (redarea gerunziilor, a timpurilor verbale etc.), ci şi de ordin sintactic, schimbări impuse atât de normele restrictive ale uneia din cele două limbi, cât şi de intenţia traducătorului de a fi cât mai explicit, concis şi de a reda cu acurateţe mesajul.

Astfel, în traducerile de specialitate medicală ca, de altfel, şi în cazul traducerilor din alte specialităţi, am întâlnit câteva situaţii tipice, cum ar fi: **traducerea lacunară**, când se omit unele cuvinte sau chiar îmbinări lexicale mai ample; **transformarea propoziţiilor în enunţuri** frastice, mai dezvoltate; **redarea construcţiilor gerunziale prin diferite feluri de subordonate**; **substituirea frazelor prin propoziţii**; **restrângerea enunţului unei propoziţii** printr-o colocaţie.

Vom exemplifica, în continuare, cele câteva feluri de **neconcordanţe sintactice** pe care le întâlnim în traducerile de specialitate medicală, cu precizarea că interesul nostru vizează în special aspectele contrastive, în vederea stabilirii unor fapte de limbă convergente sau divergente, specifice domeniului investigat de noi, şi mai puţin teoria şi practica traducerii în sine.

2.2.1. Traducere lacunară

În acest tip de traducere, prin restrângerea textului, se pierd destul de multe noţiuni, care uneori sunt esenţiale pentru înţelegerea cu precizie a informaţiei de specialitate.

Ex. 5: „The function of the pain sensory system is to *protect the body and maintain homeostasis*. It does this by detecting, localizing, and identifying *potential* or *actual* tissue-damaging processes" [TS, p. 81].

„Funcţia sistemului senzorial al durerii este de a detecta, localiza şi identifica procesele vătămării ţesuturilor" [TŢ, p. 60].

În exemplul de mai sus s-a omis traducerea unei întregi propoziţii (*to protect the body and maintain homeostasis*), care, în opinia noastră, avea o importanţă majoră, restrângându-se, astfel foarte mult informaţia.

Alteori, pe parcursul analizei sintactice, am selectat exemple în care s-a omis traducerea unei întregi construcţii substantivale - *the signs of inflammation*- ca în exemplul de mai jos:

Ex. 6: „Although the pathophysiology of this condition is poorly understood, the pain *and the signs of inflammation* are rapidly relieved by blocking the sympathetic nervous system" [TS, p. 83].

„Cu toate că fiziopatologia acestei perturbări este insuficient înţeleasă, durerea se poate remite în minute prin blocarea sistemului nervos simpatic" [TŢ, p. 63].

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

2.2.2. Transformarea propoziţiilor în enunţuri frastice, mai dezvoltate: în TS există **o propoziţie,** iar în TŢ informaţia este transpusă printr-o **frază** alcătuită din *două sau mai multe subordonate*.

Am identificat cazuri în care **adjective** din engleză au fost traduse în română prin diferite tipuri de propoziţii subordonate, contribuind astfel, la extinderea considerabilă a enunţului transpus şi la receptarea cât mai corectă a noţiunilor:

Ex. 7: „**When** intense, repeated, or prolonged stimuli are applied to *damaged* or *inflamed* tissues/[1], the threshold for activating primary afferent nociceptors is lowered/[2] and the frequency of firing is higher for all stimulus intensities/[3]" [TS, p. 81].

„**Când** sunt aplicaţi stimuli intenşi, repetaţi şi prelungiţi/[1], ***dacă*** *ţesutul este vătămat*/[2] sau ***dacă*** *inflamaţia este prezentă*/[3], pragul pentru activitatea nociceptorilor aferenţi primari este mai scăzut/[4] şi frecvenţa declanşării este mai înaltă pentru toate intensităţile stimulului/[5]" [TŢ, p. 60].

În exemplul de mai sus, se observă cum propoziţia subordonată temporală CT_1 din engleză a fost transpusă în textul ţintă prin două propoziţii subordonate, enunţul redat în limba română căpătând o mai mare amploare. Astfel, adjectivele *damaged* şi *inflamed* au fost traduse prin două propoziţii subordonate condiţionale: $CŢ_2$ (*dacă ţesutul este vătămat*) şi $CŢ_3$ (*dacă inflamaţia este prezentă*), contribuind la o explicaţie mai detaliată, adaptată sistemului sintactic al limbii române.

Textul de referinţă (Ex. 8) cuprinde o singură propoziţie dezvoltată, iar în traducere s-a recurs la două propoziţii subordonate atributive AT_2 şi AT_3, care au extins considerabil enunţul:

Ex. 8: „The diagnosis requires slit lamp examination to identify inflammatory cells *floating* in the aqueous humor or *deposited* on the corneal endothelium" [TS, p. 185].

„Diagnosticul necesită examinarea cu lampa cu fantă pentru identificarea celulelor inflamatorii/[1] care *plutesc în umoarea apoasă*/[2] **sau** *sunt depozitate pe endoteliul corneean*/[3]" [TŢ, p. 182].

În exemplul 8 se poate observa cum gerunziul *floating* a fost tradus prin propoziţia subordonată AT_2, iar adjectivul *deposited* a fost transpus în TŢ prin propoziţia subordonată AT_3.

Corpusul de texte selectat ne-a furnizat şi exemple în care **substantivele** din textul original au fost traduse, în special, prin propoziţii subordonate atributive, enunţurile din limba română căpătând o amploare vizibilă.

Ex. 9: „The first *concern* is an oculomotor nerve paresis" [TS, p. 182].

„Prima cauză/[1] *care trebuie suspectată*/[2] este paralizia de nerv oculomotor/[1]" [TŢ, p. 177].

În textul sursă (ex. 9), substantivul *concern* este subiectul unei propoziţii dezvoltate, care a fost tradus în textul ţintă printr-o subordonată atributivă AT_2, lărgindu-se, astfel enunţul, dar aducând, totodată, şi o explicaţie suplimentară. Acelaşi procedeu de traducere s-a folosit şi în enunţul 10 când un singur cuvânt din TS, şi anume, substantivul *addiction*, a fost redat printr-o propoziţie subordonată AT_3 (*ca pacienţii să nu devină dependenţi*):

Ex. 10: „Many physicians, nurses and patients have a certain trepidation about using opioids/[1] that is based on an exaggerated fear of *addiction*/[2]" [TS, p. 85].

„Mulţi medici, asistente şi pacienţi nutresc o anumită îngrijorare asupra folosirii opioidelor/[1], ce este bazată pe frica exagerată/[2] *ca pacienţii să nu devină dependenţi*/[3]" [TŢ, p. 64].

2.2.3. Redarea construcţiilor gerunziale din TS prin diferite tipuri de propoziţii subordonate

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

De cele mai multe ori un gerunziu din limba engleză este redat în traducere printr-o subordonată, de obicei atributivă, lărgindu-se astfel discursul. Am întâlnit situaţii în care în textul sursă informaţia este transpusă printr-o singură **propoziţie**, iar traducerea s-a realizat printr-o **frază**. În exemplele de mai jos (ex. 11, 12, 13), **gerunziile** *bridging*, *involving*, *becoming* au fost traduse prin propoziţii subordonate atributive:

Ex. 11: „Subconjunctival hemorrhage results from rupture of small vessels *bridging* the potential space between the episclera and the conjunctiva" [TS, p. 184].

„Hemoragia subconjunctivală rezultă prin ruptura vaselor mici/[1] ***care*** *trec prin spaţiul virtual dintre episcleră şi conjunctivă*/[2]" [TŢ, p. 180].

Ex. 12: „Uveitis *involving* the anterior structure of the eye is also called iritis or iridocyclitis" [TS, p. 185].

„Uveita/[1] *care afectează structurile anterioare ale ochiului*/[2] poartă numele de irită sau iridociclită/[1] [TŢ, p. 182].

Ex. 13: „In fact there is a vanishingly small chance of patients *becoming* addicted to narcotics as a result of their appropriate medical use" [TS, p. 85].

„De fapt, există o şansă mică, aproape inexistentă/[1], ca pacienţii *să devină dependenţi de narcotice ca rezultat al unei medicaţii adecvate*/[2]" [TŢ p. 64].

Analizând şi comparând textele din cele două limbi, am observat că există numeroase exemple în care gerunziilor din engleză le corespund în TŢ, în special propoziţii subordonate atributive. Şi în exemplul 14, gerunziul *dissecting* a fost tradus printr-o atributivă AT_2 (*care pătrunde în acest spaţiu*), rezultând în limba română un fragment mai amplu, dar păstrând identice chiar şi raporturile de coordonare dintre propoziţiile principale (**but**, **and**/ **dar**, **şi**):

Ex. 14: „Blood *dissecting* into this space can produce a spectacular red eye/[1], **but** vision is not affected/[2] **and** the hemorrhage resolves without treatment/[3]" [TS, p. 184].

„Sângele/[1] *care pătrunde în acest spaţiu*/[2] poate produce un ochi extrem de roşu/[1], **dar** vederea nu este afectată/[3] **şi** hemoragia se remite fără tratament/[4]" [TŢ, p. 180].

2.2.4. Substituirea frazelor prin propoziţii: în textul sursă mesajul este transmis printr-o **frază** (una sau două propoziţii subordonate), în timp ce în textul ţintă s-a optat pentru **restrângerea** expresiei la o singură **propoziţie**:

Ex. 15: „Acute angle-closure glaucoma eyes have a shallow anterior chamber/[1] *because the eye has either a short axial length*/[2] *or (has) a lens enlarged by the gradual development of cataract*/[3]" [TS, p. 185].

„Ochii afectaţi de glaucomul acut cu unghi închis au o cameră anterioară îngustă, *fie datorită* unui diametru antero-posterior scurt, *fie datorită* unui cristalin mărit consecutiv evoluţiei gradate a cataractei" [TŢ, p. 182].

În exemplul 15, textul original conţine o propoziţie principală PP_1 şi două propoziţii subordonate cauzale (CZ_2 şi CZ_3), iar traducerea acestei fraze s-a făcut printr-o singură propoziţie, restrângându-se mult textul în limba română prin utilizarea locuţiunii adverbiale *fie datorită*.

Situaţii în care mesajul din TS s-a restrâns în urma traducerilor nu s-au întâlnit foarte frecvent în cadrul textelor medicale analizate.

Am identificat şi contexte în care o întreagă propoziţie din textul original (*may also be depressed*) a fost tradusă printr-o **colocaţie substantivală** (*depresie semnificativă*):

Ex. 16: „For example, a cancer patient with painful bony metastases may have additional pain due to nerve damage/[1] and *may also be depressed*/[2]" [TS, p. 86].

„De exemplu, pacientul cu cancer cu metastaze osoase dureroase poate să aibă alte dureri cauzate de leziuni nervoase şi *depresie semnificativă*" [TŢ, p. 65].

Chiar dacă enunţurile se restrâng, informaţia de specialitate nu se pierde, ci se compensează la nivelul întregului text tradus, adaptându-se unui alt registru sintactic, prin raportarea, în cazul de faţă, la normele limbii române. În urma analizei contrastive, am

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

observat că frazele nu sunt foarte ample (maxim trei, patru propoziţii), deoarece informaţia de specialitate medicală trebuie să fie concretă, concisă, să aibă un grad ridicat de exactitate şi afinitate a mesajului transmis. Cu cât enunţul este mai lung, cu atât se poate pierde informaţia, iar gradul de receptare corectă şi exactă este mai scăzut.

Textele din care au fost excerptate exemplele supuse analizei contrastive din lucrare au un caracter *informativ, descriptiv, explicativ*, dar şi *didactic* pentru specialiştii domeniului.

3. Concluziile la care am ajuns în urma investigaţiei întreprinse, privind modalităţile de echivalare a textelor medicale în traduceri, se referă, în primul rând la corpusul de texte menţionat, dar ele pot fi raportate la întregul limbaj medical.

La capătul încercării noastre de a releva câteva aspecte practice mai importante privind modalităţile de echivalare a terminologiei medicale în traducerea textelor medicale, facem câteva constatări cu caracter general.

În primul rând trebuie să menţionăm că ponderea cea mai mare în metodologia transpunerilor din TS în TŢ o are *traducerea directă*, fapt constatat adesea şi în privinţa menţinerii structurilor mofo-sintactice din original în textul tradus. Dintre procedeele de traducere indirectă, cel mai des utilizate sunt *perifraza şi transpoziţia*. Apelul frecvent al traducătorilor de specialitate la asemenea procedee este motivat de intenţia acestora de a transmite cât mai fidel informaţia ştiinţifică şi, drept consecinţă, de a compensa cu un surplus de informaţie, menită să detalieze conceptele medicale considerate a fi mai puţin cunoscute vorbitorilor de limbă română.

Am constatat că în traducerea textelor medicale se impune o cât mai mare fidelitate a textului tradus faţă de cel original, deoarece se urmăreşte păstrarea cât mai exactă a informaţiei ştiinţifice. Acest lucru este ilustrat de ponderea pe care o au în textul tradus *concordanţele* cu textul sursă, o consecinţă a faptului că şi în acest domeniu specializat se recurge la procedeele de *traducere directă*. Terminologia medicală trebuie să fie integral cunoscută de către traducător, deoarece eşecul în comunicarea informaţiilor sau greşelile în redactarea diagnosticului, tratamentului, pot conduce spre rezultate dezastruoase, uneori fatale.

Bibliografie

Dimitriu, Rodica. *Theories and Practice of Translation*, Iaşi: Institutul European

Fischbach, H. (ed.) (1998), *American Translators Association Series Translation and Medicine*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2002.

Fischbach, Henry. „Some Anatomical and Physiological Aspects of Medical Translation: Lexical equivalence, ubiquitous references and universality of subject minimize misunderstanding and maximize transfer of meaning", în *META: Journal des traducteurs/ META: Translators' Journal*, Vol. 31, nr. 1, Mars (1986): 16-21.

Gouadec, Daniel. *Profession : Traducteur*, Paris: La Maison du Dictionnaire, 2002.

Gouadec, Daniel. *Translation as a Profession*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins, 2007.

Lungu-Badea, Georgiana. *Tendinţe în cercetarea traductologică*, Timişoara, Epistema, Editura Universităţii de Vest, 2005.

Munday, Jeremy. *Introducing Translation Studies Theories and Applications*, London/ New York: Routledge, 2008.

Rădulescu, Anda. *Théorie et pratique de la traduction*, Craiova: Editura Universitaria, 2005.

Reiss, Katharina. „Text Type Translation and Translation Assessment", în *Reading in Translation Theory*, Chesterman, A. (ed.) Helsinki: Finn.Lectura. 58-96, 1995.

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)

Corpus de texte medicale:

Fauci, A., E. Braunwald, K. Isselbacher, J. Wilson, J. Maertin, D. Kasper, S. Hauser, Longo, D. *HARRISON Principiile Medicinei Interne*, 14 th edition, Ediţia a-II-a în limba română, Vol. I, Teora, 2002.

Longo, D., A. Fauci, D. Kasper, S. Hauser, L. Jameson, J. Loscalzo. *HARRISON's Principles of Internal Medicine*, 17th Edition, Vol. I, McGraw-Hill Professional, 2008.

BDD-A21838 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:19 UTC)